

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRTT

36-ik szám.



PÉNTEKEN,

Sep. 20án

Tartalom: Ugyan mire való az erdőszet? Tanager. Nászéj.

Ugyan mire való az erdőszet?

Mióta életemet az erdőszetnek szentelém, 's alkalmam leve az erdők kezelése körüli eszméletemet kevés tapasztalatokkal is gyarapítanom; hazánk elhanyagolt erdőszete szüntelen szemem előtt áll. Főbb gondolatim tárgya máj napig is közérdeki tekintetben annak egyszer ápoló kezek közötti tudhatása. Többször gondolkodám egy az erdőszet kezeléséről irandó kézi könyv kiadásáról, de mind annyiszor tökéletesen meg levék győződve, hogy az erdőszet sorsán ez által éppen semmit sem segíthetni; nem, mert azon egyesek, kik erdeiket önmagok kezelik, olly egyénekre bizhatták a' kezelést, kiknek több tapasztalatuk lehet az enyémnél, 's azon kívül nagyobb kiterjedésű és bővebb tapasztalatu német erdőszeti könyvet lehet alkalmuk olvashatni, mint a' millyent én irhatnék. — Egy ilyen kiadandó könyv pedig nálunk csupán a' köznép használatára lenne szoritkozva, kik magok kezelik nagyobb részben hazánk erdeit; ők pedig szakértők nem lévén, vele nekik semmit sem használhatni, vagy ha tartalmát

értenék is, egy ollyan könyvben írottakat követni, sem hatalmukban, sem tehetségökben, sem érdekekben nem áll. Hogy pedig erdeink el ne pusztuljanak, a' legnevezetesebb írók munkái is ugymint Cotta, Pfeil 's a' t. meg nem oltalmazhatják, hanem egyedül czélszerűre-deletek tehetik azt.

Hogy a' státus érdekében áll az erdők oltalmazása, bizonyítják törvényeink; de kérdés: mióta ezen törvények keletkeztek, javultak-e hazánk erdei? teljességgel nem, sőt napról napra inkább kiirtatnak. Nézetem szerint a' „szabad erdőlés“ és az erdőknek „nemszakértők“ általi kezelése okozza azok idő előtti elenyészését.

Hogy a' szabaderődlés kiirtja erdeinket, napról napra bizonyosabb. Több faluknak és helységeknek már közerdejük nincsen, másfelől a' hol még valami erdő megmaradott, egy negyedrészt fatömeg sincs benne, mit ugyan azon kiterjedésű erdőföldnek jó ápolás mellett termeni kellene. Az évenkénti fafogyasztás az maradván, a' fanövési % évről évre kevesedik, míg csak nem az egész erdő elhasználtatik. Világosság okáért lássunk példát: van valamely helységnek egy négyszög mérföld kiterjedésű erdeje, mellynek holdján rossz kezelés okozta következtül már is csak ötköböl fatömeg van, 's így az egészen 50 ezer öl. Vegyünk ezen erdőbe 2% évenkénti fanö-

vést, következik hogy ezen erdő évenként 1000 ölet kamatoz; igen, de ezen megnevezett helységnek évi fahasználata 2000 ölet teszen, 's így egyik ezeret a' kamatból pótolhatván, a' másik ezeret már a' tőkéből kell kiszakítani, minek természetes eredménye, hogy a' következő évi tőke többé nem 50, hanem 49 ezer ölet teend, és így tovább, míg egy néhány évek alatt az egész erdő elhasználtatik.

Továbbá nem tilalmaztatik az erdőlés az évnek akármelyik szakában is, pedig tapasztalt dolog, hogy a' nyárban levágott fák nagyobb kárt okoznak a' mellettek növekedő gyenge plántákban, mint a' mit a' használatra levágott fadarab érne. Sokszor megtörténik, hogy ezen levágott fadarab elvitelire ifju növényeken át utakat is kell készíteni, 's ekkor egy darab helyen, mit a' természet 10—15 évek alatt ingyen termeszte, egy óra alatt mostoha kezek áldozatja lesz. Hogy ez így van, nem én, hanem a' tapasztalás tanúsítja. Erdeinket tehát a' végenyészettől csak is úgy lehet megmenteni, ha a' „szabad erdőlés“ megtiltatik, 's azok kezelésére „szakértők“ bizatnak meg; még pedig véleményem szerint a' hatósági erdőmesterek felügyelete és felelősségi terhe mellett minden községnél (mit leginkább a' székel helységekből kellene és lehetne inkább alkalmazni) egy arra gyakorlott, vagy pedig egy azon végre fölláttandó erdőszeti elemi iskolában kiképezett egyén kezelése alatt.

Mi haszon háromlanék ez által a' status-ra? haszna lenne elsőben hogy a' késő maradék biztosítatnék fára nézve, melly az életben olly nélkülözhetetlen mint a' mindennapi kenyér; nyerné másodsor a' fennebb említett példán okulva azon meggyőződést: miszerint jó kezelés által egy hold erdőföldön nem 5 hanem 20 öl, egy négyszög mér-földnyi terjedelmen többé nem 50 hanem 200 ezer öl fatömeg természetetik, 's most viszont 2% évi fanövést véve föl, azon erdő kamatja már nem egy hanem négy ezeret tenne, melly öszveg két ezerrel meghaladja az évenként megkívántató famennyiséget, melylyet ugyan azon helység lakói jó pénzen másoknak eladhatnak, vagy pedig ha ezen helység helyheztetése nem engedné eladását, ekkor erdő kiterjedésének felirelétén szüksége,

a' más részit úgy mint 5000 holdat nemesebb növények termesztésére használhat.

Több természettudósok tapasztalati után tudatik, hogy egy mérséklett éghajlati tartománynak legalább egy hatod részét erdőnek kell fedezni, hogy annak egészséges lége és földtermékenysége illő arányban maradjon, hogy források és folyók ki ne száradjanak. Hazánk kiterjedését 1110 □ mérföldre véve fel, ebből mintegy 286 □ mérföld kiterjedés erdőnek számittatik, melly az egész terjedelemnek egy hatodánál 101 □ mérfölddel teszen többet, 's még is ekkora terjedelmű erdőföld mellett nagyon érzi hazánk a' fahiányt, 's mi ennek oka? a' rossz kezelés. Menyit nem nyerhetne a' status tehát azzal is, mikor még 101 □ mérfölddel szaporíthatná nemesebb növények használatára iparágát és 185 □ mérföld kiterjedésen czélszerűbben természetné megkívántató faanyagját. Sokan fogják mondani hogy: az ajánlott erdőszeti rendszer által az erdőtulajdonos tulajdonávali szabad rendelkezésében gátoltatik. Éppen nem gátoltatik, csak korlátoztatik, hogy tulajdonávali használatával a' status kárára ne legyen; már pedig hogy a' jelenlegi erdőszeti rendszer által a' status és a' jövő nemzedék károsítatik, megbizonyítottam. Nem is egyesekről hanem közönségekről van itten szó, a' közhelyekről pedig czélirányosan rendelkezni a' status érdekében és hatalmában áll. Ezt bizonyítja ujjabb időkben a' közlegelői tárgy, mellyről az országos KK és RR rendelkeztek; az erdőszet és erdőkezelés pedig szinte hason kérdésű, de a' státusra nézve nagyobb fontosságú lévén, a' közrendelkedést még inkább igényli mint amaz. Az 1811ik évben hozott erdőszeti rendszerben 54ik art. 3 §. tisztán rendeli: hogy azon magántulajdonosok erdei, kik azokat pusztítják, sequestrum alá tétessenek, ők magok pedig parasztoznak hirdettessenek. Már ekkor kiterjeszkedék a' törvényhozó testület az egyesekre is, 's hát most mikor a' szomorú tapasztalat tanított, miért ne lehetne a' község erdeit közfelügyázat alatt kezelni?

Meg volt a' szabaderdőlés a' szabad francia nemzetnél is engedve, 's mi leve következése? az, a' mi nálunk is nem sokára el fog jöni, t. i. hogy erdeit kiirtotta, 's ön okozta hibáján okulva erdei kezelését már közgazgatási rendelkezés alá adta.

A' státust egyes erdőbirtokosok erdőkre nézve nem biztosíthatják; mert egyes ember önzésből indulván ki, mikor jó hasznot remél erdeiből huzhatni, egész erdeit kiirtja 's azon öntudatból, hogy század kívántatik egy hasonló erdő felnövéseig, inkább kaszálónak, és legelőnek használja erdőföldét, mintsem nekik soha kamatot nem ígérő költséget tennie ujerdő tenyésztésére. A' községek viszont nem; mert a' mint látjuk: mit minden ellenörködés nélkül sokan kezelnek, a' státusra nézve inkább káros mint hasznos következtül szokott lenni. Ezt bizonyítják leginkább a' köz-erdők; de mivel az erdőnek a' közjóért kell létezni, szükséges a' község számára azt tenyészteni, még pedig a' hatósági erdőmesterek ellenörködése és fölügyelete alatt.

Valamint a' tudománynak minden ágai, művészetek, mesterségek megbíralására ahöz értők kívántatnak, ugy az erdő kezelése is olyan egyéneket igényel, kik mind elméletileg, mind gyakorlatilag benne növekedtek, ahhoz értenek.

Sokan fogják mondani: „eddig erdeink voltak, pedig hiányzottak az erdőszeti tudományok, nem voltak erdőszők, most szép erdőszetet tárgyazó könyvek vagynak, erdeink ellenben nincsenek. Igaz hogy azon emberek kiknek orvosra szükségök nincsen egészségesebbek azoknál, kik orvosokat nem nélkülözhetnek; de azért nem következés hogy a' betegség okai az orvosok legyenek, így az erdőszeti tudományok sem okai, hogy erdeink kiirtvák, ezek csupán szülőttei a' fahiánynak. Valamint az orvos meg nem akadályoztathatja, hogy az emberek meg ne haljanak, mert ez természet folyása, ugy az erdőkezelő sem teheti, hogy azon őserdők, mellyeket használunk, kisebbek ne legyenek. A' jó erdőkezelő ugyan azon terjedelmű helyen felit, harmadát vagy még kevesebbet termeszt.

Igénytelen erdőszeti nézeteimet éppen akkor bocsátom az olvasó közönség eleibe, mikor kevéssel ez-előtt több megyei tudósításokból olvashatni, hogy erdőmestereiket kebelökből kiakarják zárni. Méltán is, mert jelenleg erdőszet körüli foglalkozásuk vagy éppen semmi vagy igen csekély lévén, ok nélküli fizetések tartani a' státus terhére vagy; de hogy más körülmények között még is szükség lenne rájuk, és helyheztetésüket

méltán megérdemlenék, talán senki tagadni nem fogja.

A' status érdeke megkívánja, hogy az erdők ápoltságanak és megtartásának. Ezen százados tőke pedig hol állhat biztosabban mint a' megyék, a' status pártfogása alatt, melly a' jelennek ugy mint a' jövőnek jóllétére hatóson munkál; az erdők nem ápolásával pedig ezen irányt eltévesztené, mert ha a' jelen időkör az erdőket kipusztítja, több egymás után következő nemzedék fogja annak hiányát fájdalommal érezni.

Szüksége van a' statusnak az erdőkre továbbá azért is, mert azon léget, mellyet minden perczen szívunk, a' lehelésre ártalmas gőzöktől megtisztítja, 's éltetővé teszi. Az erdők okozzák, hogy szántóföldeink termékenyítésére megkívántató tápláló anyagot. Nézzük meg, minden folyók erdőből veszik eredetöket, forrásokat pedig kiirtott kopár hegyeken nem láthatni.

Mindennapi tapasztalásból tudjuk, hogy egyesek éppen nem nélkülözhetik a' fát. Azon köntös darabok, mellyek testünket fedezik lábunktól egész fejünkig, mid fa-hozzájárultával jöttek létre. Minden, ki falat kenyérét eszi, előszámlálhatja, hányszor nem kívántaték fa-hozzájárulás tápláló kenyérré lettég. Nézzük meg a' koldus kunyhóját, vagy bamuljuk a' gazdag palotáját, mindenütt csak mind fa mi szemünk elibe ötlük, annak egyszerű, annak fényes házibutorait fa teszi. A' gyermeket fából készült bölcsőben rengetik, a' megholt testet viszont fából készült koporsóba helyezik örök nyugalomra.

Most már kérdem: nem érdemlie-meg a' státus figyelmét, 's atyai gondoskodását egy olly anyag, melly az embert a' bölcsőtől egész koporsójáig az életnek minden perczeiben olly hiven követi, a' királyt mint a' koldust? nem érdemel-e a' jeleninél egy méltóbb sorsot az erdőszet, az erdő, mellyben azon szükséges anyag a' fa növekszik. Én mint csekély hatáskörű csupán jó akarattal, 's ha szükség parancsolná az erdőszet tárgyában csekély véleményemmel járulhatok a' haza oltárára. A' dolgok létre hozatala hatalmasoktól függ, kiket számosan lehet hallani minden közjó ügyében nyilatkozni; ugy ezen cikkemet is, melly közérdekből irányozva, azok pártfogásába ajánlom.

1842ben E. Hiradó 41 és 42 számok alatti Társalkodójában megjelent erdőszeretű cikkemre a t. cz. szerkesztőségnek azon megjegyzését: miszerint az erdők fentartásáról nyilatkozni fog, midőn a földbirtok szabályozása kerülend szőnyegré, mind eddig figyelemmel vártam, melly meg nem történvén, föl-szólítok minden erdőszeret pártolóit, szakértőket, kik már jeles számmal léteznek hazánkban, közérdek tekintetéből enyémmel tapasztaltabb véleményeikkel ezen szent célt előmozdítani ne vonakodjanak.

Barabás János.

Tanger.

Az első, mi egy europainak egy arab városban felöltik, a viselet. A maroccoi festői, de egyszerű, s ez által különböz az algieritől melly gazdag és pompás. A nyugoti maurók inkább megtartották a régi egyszerűséget, sem aranyat sem drága követ nem hordanak magukon. A maroccoi viselet leglényegesebb s legsajátságosabb darabja a haik, egy hosszú bő gyapju szövet, az egész testet befedi, mint a romai toga s kellemet méltósággal párosít. A haik lágy kelméből készül, melly a test mozdulatának enged, a nélkül hogy akadályozná, s a járásnak bizonyos komolyságot kölcsönöz, melly, mint a maroccoiak mondják, oly jól áll férfiaknak. E toga a szultánon kezdve le a legutolsó kézművesig, minden osztályé; azonban mivel drága, csak tehetősek viselik, s némi vagyonosságra mutat. Ez alatt kurta de bő fehér bugyogót s egy kaftánt hordanak, melly selyem övvel a derékhoz szorítottatik. Lábbeliök sárga csizma, s fővegőka turbán.

A szegényebb sorsu falusi s városi lakosok viselete durva szövetű len vagy gyapju kelméből van, mellyet mint egy zsákot nyakokba huznak s melly térdig ér. Alatta sem inget sem nadrágot nem viselnek, s ezért a maur nem sok időt veszteget az öltözködéssel. E ruhanemet dschilababnak nevezik, s közönségesen szokásban van. A zsidók a fekete salamot viselik, melly vállakon redőkbe van szedve, s fedetlen fővel járnak.

A maur asszonyok, gazdag szegény egyformán, a haikot viselik, fejüket is ezzel

fedik fátyol helyett, s csak szemök marad szabadon. E főveg, kivált hátulról tekintve, sokat hasonlít a druid a-nőkéhez. Némely asszony nagy szalmakalapot visel. Gyakran az egy haikon kívül semmi más ruha darab nincs rajtuk; s minthogy ez is finomabb mint a férfiaké, bősege daczára is átlátszik rajta testök egész alakja, mellyet azonban szépnek nem mondhatni. A maur szépségnek legfőbb kelléke a vastagság; a legvastagabbak, s legkövérebbek a legszebbek. És azért még inkább elidomtalantják magukat, lábszáraikra len ruhákat tekervén, úgy hogy valóban borzasztólag néznek ki.

Azonban csak azon némberekről szólhatok, kiket az utcán s mezőn láttam. A szobák titkai hozzáférhetlenek, europainak még inkább mint muselmanak.

A viselet után leginkább felöltik a csendesség, melly oly nagy, hogy faluban gondolná az ember magát lenni. És a falunak is meg van legalább az ő harangja melly az arab városban merőben hiányzik. Két óránként felhág a muezzin a minaretre, fehér lobogót tűz ki s reszkető hangon imádságra hívja a népet. Nem lehet valami szomorubbat hallani mint e hangot a magosban, jelesen éjjel.

Tangernek csak egy kitűnő moscheje van, egy magos négyszegű minarettel, melly zöld kövekkel van kirakva, mellyek midőn a nap reá süt fénylenek, miként egy óriás gyík pikkelyei. A mosche-nak nincs ajtaja. A hívők a nap és éj minden részében bémehetnek, ha lábbeliöket a bémene-telnél hagyják. Nem vettem észre hogy a papnak valami különös öltözete lenne, — de ezt jól vettem észre hogy mindannyiszor hogy mosche-je mellett elmentem, átfuró tekintetet vetett reám; leginkább bosszantotta hogy csizmámat nem vettem le. A szentségbe bejutni lehetetlen; keresztvény, ki valamely mosche-ba szándékosan bémegy, töstént a kadi elibe vitetik s csak e kettő között választhat: környülméletkedés vagy halál.

E tárgyban oly szigoru a törvény hogy az idegen követek, csak mint különös kegyelmet nyerik meg a szultántól Konstanczinápolyban az engedelmet, a Sophia egyházat egyszer meglátogathatni. Szokás mindjárt az elfogadó tisztelkedésnél ezt kérni. A török nép el nem titkolt bosszusággal nézi e

megszentségtelenítést, 's példa van reá hogy egy asszony az orosz követet pofon vágta azért hogy ez magáról megfelejtkézve a mosche-ban köpött. Marocco-ban ez mégveszedelmesebb lenne, 's egy követ is nem mérszlené a tilalmat áthágni.

Tanger, arabul Tangia, éppen nem szép város. A házak alacsonyok, rendetlenül építvék, minden építési művészet nélkül, mindenik egy szabásra, egy nagy négyszeg körakás, ablak nélkül, lapos fedéllel, 'smésszel mindenütt bévakolva. Képzelné hogy e nagy fejer, ablaktalan, egyforma kőhalmok nem igen kellemes látványt nyújtanak. A házak belsője is egyforma mint külsője; mindeniknek egy négyszegü udvara van, mellyre egy földszinti 's egy első emeletü lak nyílik. Némelylyik ezen udvarok közül szőlő vagy fügefától árnyékoltatik.

Az utcák, vagy jobban mondva az utak, mellyek e féltékeny várak között kigyóznak, szűkek, görbék, tele kavicszal 's tisztátalansággal. Egyetlenegy van melly tühetőbb 's valamennyire egyenes; ez ketté vágja a várost egész hosszában, 's közepén piacot formál, az egyetlen egyet egész Tangerben. De minő szemét itt is minden, 's minő szag!

Egy maur kereskedő bolt, semmi egyéb mint egy fekete mély barlang vagy odu a faluban ajtó nélkül, egy ablakkal ellátva, hová a portéka kirakatik, 's hol a vevő, ki kün marad, vásárlását véghez viszi. A csigavérü kereskedő ez oduban guggol várva a vevőket, mialatt kifet vagy haschischitát füstölget, két növény-nem melly nálok a dohány helyét pótolja. A boltokban csak férfiakat láthatni, asszonyok sem alkalmasoknak sem méltóknak nem tartatnak e foglalkozásra. Ők miként tereh hordó állatok, vizet és fát hordanak; ők forgatják a málomkövet, sőt az ekéhez is alkalmaztatnak, szamar vagy öszvér mellé társul, mellyek a kemény munkában 's az ütlegekben is osztoznak. A törvényszékek és tisztviselők hivatalszobái sokat hasonlítanak a kereskedő boltokhoz. A fő tisztviselők kémlelve ülnek az ablakban miként a kereskedő, itt szolgáltat a kadi igazságot, 's itt intézi a muteschib a rendőri felügyeletet. A hibázó vagy bünös elibe vitetik, a dolog egy pár szóval előadatik, 's az ítélet rögtön végre is hajtatik minden feljebb vitel nélkül.

A fenyítő rendőri, sőt a criminalis esetekben is a gazdagok legtöbnyire beérik pénzbüntetéssel. A szegények kik nem fizethetnek, bőrökkel fizetnek. Az elkövetett hiba vagy büntett minősége szerint elől vagy hátul alkalmaztatnak az ütlegek. A büntető eszköz egy bikacsög, mellyet a sfél-nak neveznek, 's mellyet a bakó vállán szokothordozni, miként a káplárok a pácztát a kardjokon. Semmi esetben nem szabad egyszerre 999 ütésnél többet adatni. A tolvajnak keze vágatik le.

Egyébiránt Marocco-ban sokféle nemei vannak a büntetésnek. Az elítelt a bakó által magosan fellöketik, olly móddal pedig hogy leestével kezét vagy lábát törí, vagy fejét zuzza szét, a szerint a mint az ítélet tartja, és a bakók olly ügyesek 's gyakorlottak, hogy soha sem hibáznak. Vagy pedig földbe ásatik egész nyakig, 's ott hagyatik az elmenők bántalminak 's gunnyának kitétetve. Egy más neme e büntetésnek abban áll hogy az elítelt egy leütött ökörbe elevenen bedugatik, vagy pedig öszvér farkára köttetik. Gyakran orrába, szájába 's füleibe puskapor tétetik 's ugy vettetik szét feje. De minden büntetések között a legkedveltebb a visszatöríás vagy viszonzás törvénye, mellyet mind annyiszor mikor csak lehet alkalmaznak. Im egy újabb példája ennek. Egy mészárosra reá bizonyítatott, miszerint olajban rántott emberhust árult, 's azért husa darabonként leszeldeltetve izzó tűzön megsüttetett 's a kutyáknak vetetett, minek a szerencsétlen egy darabig maga is szemtanuja volt.

Mint hogy férfinak némbert illetni nem szabad, a némberek számára külön bakó van és ez asszony, kit elég különösen ahrifanak azaz szenvedőnek, neveznek, miként a görögök a furiákat eumenidák-nak azaz jótakaróknak nevezék. Az áfrikai eumenida bebörtönözi a némbereket, megkorbácsolja, lefejezi őket, 's levágja mellyöket vagy füleiket. Mentől vénebb 's rutabb a nő-bakó, természetesen annál örömebb kinozza az ifjakat 's annál nagyobb kéjt talál benne ha a szépeket elferditheti. Egyébiránt a némberek büntetése nem nyilvánosan történik. A történet egy kivégeztetés szemtanujává tön engemet mindjárt másnap hogy Tangerbe érkeztem. Két csempész végeztetett ki a város kapuja előtt. Egy rossz bicsokkal borzasztó

lassan nyiszitelé le a' bakó fejüket. A' félelmet nem ismerő hegylakók valóságos hősi hidegvérűséggel türték az iszonyu kint. Panasz nem jött ki ajkukon 's hallgattva haltak meg. Miután fejük testöktől elvált, csufságul egy zsidó által bésozattak 's falra függesztettek, intésül a' sokaságnak, miként olaszföldön szokás.

Minden kivégzés után szaladva osonnak el a' bakók, mert a' nép kövekkel dobálja őket. Ebben látom én egy szanyol szokás eredetét. Granadában, Europa legutolsó városában, melly a' félhold urasága alól kiragadtatott, maig is ör áll a' bakó ajtaja előtt, 's örkiséret nélkül soha nem megyen ki házából. Nem azt mutatják-e ezen elővigyázati készületek hogy Granada lakói e' pontban maig is maurok maradtak, 's hogy a' bakót nálok hasonló veszély fenyegeti mint collegait a' tengerszoroson túl?

Bár milly barbar vad legyen a' marocoi törvényhozás, mind a' mellett megkell adni, hogy az emberélet soha sincs alárendelt tisztviselők önkényének alárendelve; halálos büntetések esetében mindég a' szultán elibe kerül az ügy, 's az ő különös parancsa nélkül nem hajtathatik végre.

Az is igaz másfelől hogy e' parancs mindég határozatlan 's két értelmű szavakban adatik mellyek kétféleképen is magyarázhatók. Ez egy machiavelli-féle esel; a' szultán szandékosan homályosan fejezi ki akarátját hogy szükség esetében a' nem jól értett parancs felelőségét egy ka'id-ra vagy pasára lehessen hárítani, kit megrontani akar. Ugy vélné az ember hogy egy olly korlátlan hatalmu kényur, millyen a' marocoi szultán, nem szorul ürügyre, hogy egy embert a' nyakáról eltoljon; azonban Afrikában is tanácsosabb, ha nem is az igazságot, legalább az igazság külszínét maga részén birni, 's a' kincs-vágyat az igazságosság és közjó köpenye alá rejtteni.

A' mostani szultánt, Muley Abderrhamant, nem hallottam illy nemtelen eszközök használásával vádoltatni; mint mondják értelmes 's egy barbarhoz képest eléggé mérséklett ember, egyike a' legjobb fejedelmeknek azok között kik hosszú idők során keresztül Marocco tronján ültek. A' kivégzések soha sem voltak olly gyérek mint most 's az ország anyagi csendességnek örül, mellyet csak Abd-el-Kader zavar meg.

Suleiman a' mostani szultán nagybátyja 's elődje koránt sem dicsekedhetett ezzel; élete vége viharos volt 's vérell fertezett, az amazirgek lázadása által.

Mint hogy Suleimant említettük, egy vonást is meg kell említenünk melly őtet 's népét jellemzi. 1819ben volt hogy Suleiman az amazirgek idézett lázadása alkalmával az Atlas tövében táborozott Tedla tartományban. Egy arab scheik azt a' felfedezést tevé hogy éjjel egy ismeretlen kopódzik sátrába 's agyat megfertézteti. Mint hogy becsülete meggyalázójában egy she. rif-et gyanított, 's ezért nem mérészlé őt maga megbüntetni, panaszt tevé a' szultánnál s' reá bizta a' boszut. Suleiman elfogadta. Egyik éjjel álöltözetben a' megsértett arab sátrába ment, meglepé ott a' házasságtörőt és saját kezével megöle a' sötétben a' nélkül hogy tudná ki. Reggel ugy találák hogy a' megöletett egy tiszt volt a' testőrségnél. Ekkor arczczal földre borult Suleiman 's hálát adott istennek hogy őt hívta el egy illy nagy gonosztett megbüntetésére, 's egyszermind megkimélette hogy nem saját családja tagját vagy éppen fiát kelle megfenyíteni. Ez ösztönszerű igazságosságban valami durva nagy-szerűség fekszik, melly bámulásra ragad. A' természeti igazság érzete a' barbárt hőssé emeli.

Tanger-nek egyetlen egy része melly némi jellemmel bir, a' vár, vagy kassaba, melly egy halom tetején fekszik 's az egész várost uralja. Fáradságos tekervényes út vezet fel hozzá, 's egyik kapuja a' szabadba nyílik. A' kastély egykor erős lehetett; jelenleg az épületek lakatlanok 's omló félben vannak. Mind e' mellett még most is igen érdekes maur épület. Bajos lenne benne valamely tervre ismerni, tökéletes zavar uralkodik. Belsejébe egy sötét görbe folyosó vezet, melly elsőben egy udvarra viszen, nyilván romai oszlopokkal ékesítve, 's mellyre több szobák nyílnak a' granadai Alhambra vagy még inkább a' sevillai Alcazar stíljében, bár ha nem is olly nagyok és gazdagok. A' padlatok homoruk 's rendkívüli finom fametszetekkel ékitvék, az aranyozat csak nem egészen lekopott, az arabeskek is sokat szenvedtek. Egy omlófélben levő lépcső vezet a' felső terraszokra. Nehéz odáig feljutni, de ha egyszer fen van az

ember jutalmazva érzi fáradságát a' tiszta levegő 's a' lábai alatt elterülő gyönyörű kilátás által. Engemet ezen feljül egy váratlan látvány kötött le. Az udvarnoha kisdud, még is inkább kerthez hasonlított, közepében zöldségtől körítve szökő-kut volt. Ennek egyik szegletében, sarkain guggolva, egy vén arab füstölé pipáját, 's nagy fehér haik-jában olly tökéletesen mozdulatlanul ült hogy szobornak tarthatá az ember. Előtte egy szőnyegen egy némbert guggolt hasonló mozdulatlanságban. A' mennyire feljülről kivehettem, a' nő ifju volt 's maur izlés szerint nagyon szép, azaz kővér és vastag. Rajta nem volt haik, hanem egy arannyal hímzett kék kaftan 's egy hátra hajlitott selyem fátyol, meztelen lábain veres papucs volt.

Más némberek jöttek és mentek, kétségen kívül szolgálók, 's közöttük egy néger-nő is. A' két eleven szobor egymást nézé a' nélkül hogy egy szót is szólana egymáshoz, és egy gólya, melly egyik szegletben fél lábbon állott, alunni látszott.

E' jelenet mozdulatlansága olly nagy volt, hogy csak nem hajlandó valék az előttem lévő eleven valóságot egy nagy rámába foglalt képnek tartani. Örömet láttam volna e' kettőnek együtt létét valamivel elevenebb alakot váltani, mert így mit sem nyertem azzal hogy a' történet a' harem függönyét számomra egy kissé félre vonta, ha minden csak ebben határozódik. Azért állva maradtam én is miként a' gólya, és vártam hogy valami történéjék mi e' kellemetes csoportozatba egy kis élénkséget öntsön.

Nem tudom hány óráig kellett volna így várnom, ha hátam megett egy rekedt hangu kiáltás nem kényszerít hátra fordulni; a' fekete katona, kit a' kaid vezetőül 's egyszersmind örkiséretül adott mellém, észrevette világi kandságomat 's rémulve szaladt hozzám, mi közben kezével érthetőleg utánzá a' lefejezést. Egy illy szembeszökő erősségnek engedni voltam kéntelen, annyival inkább, mivel a' gólya a' fekete kiáltására felébredvén tova repült, 's szárnyai suhogása az alvó párt milly könnyen fellármázhatá. Minő botrány, ha észre vesznek! milly gyönyörű alkalom egy kereszttyént megsarczolni.

Az arab, kit családi élete titkaiban lep-tem meg, statusfogoly volt, egykor aza-mor-i kaid, ki zsarolásaiért háremével e-

gyütt e' várba csukatott. Eddig elő már 200,000 piastert sajtoltak ki belőle, lehet hogy még egy annyit csikornak fel rajta, 's azután mire példa van, a' város utczáit sepretek véle mellyet kizsákmányolt. Maroccoban tökéletes egyformaság uralkodik; a' szultán néha egy csizmadiából pasát csinál, 's pasából csizmadiát.

A' kastély, kivéve a' tornyot, mellyben a' fogoly lakik, és egy másikat mellyben az aszonyok őriztetnek, 's mellyhez vezetöm még közelíteni sem engedett, lakatlan. Gólyák foglalák el; a' gólya szent madara az araboknak, ki egyet megöl nagy bünt követ el.

A' várórizet 3—4 katonából áll, kiknek semmi dolguk, 's naphosszanta alusznak.

A' kastélyról egy tekintettel beláthatni az egész várost; onnan láttam egy részét mellyben még nem jártam volt, 's melly a' legnyomorubb városrész volt. Még házak sincsenek benne, csak nád kunyhók, mellyek sárral vannak tapasztva. Egy nyomoru falu a' városban. Feljülről tekintve elég festői a' város; a' maur házak és a' consuli paloták furcsa ellentételt képeznek, 's midőn a' különböző színű lobogók a' légben szélől ingatva libegnek, szivárványt gondol látni az ember. A' consulok sokat tartanak lobogójokra, azaz arra hogy mellyik szúrhatja magosabbra lobogóját, 's Svédhon és Dánia, mellyek még maig is adót fizetnek Marocconak, nem legkevésbé érzékenyek e' tekintetben.

A' tenger sokat emeli a' kinézés festői szépségét. E' tenger, a' legszebb 's legköltőbb az egész világon, a' Gibraltari tengersizoros. Ez nem a' középtenger többé, 's még is még nem az Ocean; mindeniknek szépségéből bir valamit. Az europai part nagyszerűleg szép; Tarifa mint egy fehér felhő látszik Andalusia hegyei tövében.

De a' vidéknek is megvannak az ő szépségei; Tanger környéke mosolygó, ha nem nem nagyszerű. A' consulok kertjei mellyek a' város körül fekszenek, zöld öv gyanánt körítik azt, de a' növénytenyészet e' parton nem afrikaibb mint más partokon. Egyetlen egy pálmafát láttam csak; csupán a' berber fügek, mellyeket a' maurok keresztény fügeknek neveznek, nyernek ott csodateljes kifejldést.

Néhány mérföldnyire a' várostól, a' Cap Malabette irányában, látható egy romei

rom, melyet régi vagy ó Tanager-nek hívnak, de a' mi semmi egyéb egy régi hajó műhelynél. A' régi Tingis, Tingitania fővárosa, a' mostani új Tanager helyén feködt, csak hogy a' föld a' romok vagy föld-rengés következtében emelkedettnek látszik. Ollykor romai régiségek találhatók a' földben. Így mentek el egymás felett a' nemzetiségek, 's a' föld egyiket a' másik után elfödé hideg halotti leplevel. Most a' muezzin reszkető hangja hangzik ott, hol a' flaminiusok tömjénye emelkedett vala égbe, a' proféta moscheja kiszoritotta a' Jupiter oltárát 's a' félhold ugyan azon naptól kölcsönözi fényét, melly egykor a' romai legiók sasán ragyogott.

E' világnak nincsen historiai eredetisége, sem saját szerű emlékei; egyedisége eltűnik a' hódolatok fénye alatt: egykor a' romaiak voltak azok, most Mahomed, ki lesz jövőben? Három nemzet függeszti most egyszerre szemét e' gazdag örökségre: a' spanyol Ceuta-ban áll lesben, az angol Gibráltár-ban és Algier határos Maroccóval.... Bár mellyiknek jusson részibe, e' nép jövője felett el van vetve a' koczka: Europa tulajdona leend; a' nyugoti művelődésnek előbb utóbb belé kell őt sodorni ellenállhatatlan árába.

(Blätter aus der Gegenwart).

Nászéj.

„Nyisd meg ajtód hű leány,
Drága Jennykém!“
Szól az ifju csöndesen
Kunyhó-küszöbén.

„Érted küzdve megjövök
Vész-halálon át;
Hagyd pihenni ben az ut
Fáradt vándorát.“

Elhal a' hang és a' ház
Néma mint a' sir,
Éjmadár visit, huhog
Éj fuvalma sir.

„Álom-e vagy élet ez?
Ah ki mondja meg?!
Szavaimra semmi hang
'S ott világ rezeg.“

A' gyanú szivtengerén
Szörnyként fölmerül;
Mégfeszülnek izmai
'S az ajtó bedül.

'S ott a' szoba közepén
Méc sугárinál
A' halott kedves leány
Koporsója áll.

Néz az ifju és — megáll
Néz — reá borul,
'S hervadt arczrózsáira
Köny harmatja hull.

Ámde künt zajong a' szél
'S zugva hangot ad,
'S ő, szemében örülség
Égve, felriad.

'S miatha tulvilágias
Hangot hallana,
Szól, kinyujtva karjait,
'S olly lágy szózata:

„Mondd tovább menyasszonyom!
Hall a' vőlegény, —
'S mondhatlan kéj ömled el
Minden érzetén.

Esketőt dörg halld az ég
Villám fényinél,
Áldva könnyet önt reá,
Dalt üvölt a' szél.

Nászí ágyba hívsz leány,
Lelkem ég, lobog,
Ott az éden kéje vár,
Ifjad menni fog.

És a' mint reá horult
Törje villogott,
És a' pislá mécsvilág
Végsőt lobogott.

Künn zugott a' fürgeteg;
Romba dült a' lak
'S most fölötte fü- virág-
Szálak inganak.

Gy.